
Foto: Fairtrade Max Havelaar

Riskide hindamise ja maandamise meetmed

FAIRTRADE

Kaasrahastanud Euroopa Liit

Mikro-, väike- ja keskmise suurusega ja suurtele ettevõtjatele

Viimati uuendatud: 20.04.2026

Hoolsuskohustuse põhielemendi

Euroopa Liidu raadamisvabade toodete määrus (EUDR määrus (EL) 2023/1115) kehtestab ranged hoolsuskohustuse nõuded ettevõtjatele, kes toovad teatavaid kaupu ELi turule või ekspordivad neid.

Peamised elemendi hõlmavad järgmist:

- teabe kogumine (EUDRi artikkel 9) – sh täpsed geolokatsiooni e. asukohatuvastuse andmed iga asjaomase maatüki kohta;
- riskide hindamine (EUDRi artikkel 10) – hinnatakse tõenäosust, et tooted pärinevad alalt, mida on raadatud või mille metsa on kahjustatud **pärast 31. detsembrit 2020**, ja/või et saadused/ tooted on toodetud ebaseaduslikult;

riskide maandamine (EUDRi artikkel 11) – nõutavad juhul, kui riskihindamise tulemusel ei ole võimalik järeldada, et mittevastavuse risk puudub või on tühine.

Niisiis on riskide hindamine ja maandamine EUDR kohase hoolsuskohustuse kesksed elemendid. Ettevõtjad, kes toovad või ekspordivad ELi turule asjaomaseid saadusi riikidest, mis on EL riikide võrdlussüsteemi kohaselt standardse või suure riskiga, peavad korraldama riskihindamise ja maandama tuvastatud riske (artikkel 13, lõige 1).

Käesolev juhend annab määrusest ja riskide hindamise ning maandamise protsessidest praktilise ülevaate.

1 Riskide hindamine

Riskihindamine on ELi raadamisvabade toodete määrusest tulenev põhikohustus ettevõtjatele, kes lasevad asjaomaseid saadusi ELi turule või ekspordivad neid, eriti kui need pärinevad standardse või suure riskiga riikidest. Riskihindamine moodustab osa artiklis 10 sätestatud hoolsuskohustuse süsteemist, mille järgi peavad ettevõtjad kontrollima ja analüüsima artikli 9 kohaselt kogutud teavet, et teha kindlaks, kas risk puudub või on vähene.

Riskihindamises tuleb arvesse võtta kõiki artikli 10 lõike 2 punktides a–n loetletud kriteeriume. Kuigi määruses on need kriteeriumid määratletud, ei sätestata seal hindamise läbiviimiseks kindlat metoodikat. Ettevõtjad peavad hindamisel tuginema usaldusväärsetele ja kontrollitavatele dokumentidele. Sellised dokumendid on näiteks ametiasutuste ametlikud dokumendid, lepingulised kokkulepped, kohtulahendid, mõjuhindamised ja auditid.

Ettevõtjad peavad tagama, et dokumendid on usaldusväärsed ja kontrollitavad. Lisaks peavad nad suutma selgelt tõendada:

- kuidas kontrolliti kogutud teabe vastavust ELi raadamisvabade toodete määruse riskihindamiskriteeriumitele; ja
- kuidas nad määrasid kindlaks riskiastme (nt vähene risk või oluline risk).

Lihtsustatud hoolsuskohustus – (artikkel 10, lõige 1) vabastus riskide hindamise ja maandamise kohustusest, kui:

- kõik asjaomased saadused pärinevad üksnes madala riskiga riikidest/ piirkondadest;
- tarneahela keerukuse, EUDRi nõuetest kõrvalehoidmise ja teadmata päritoluga saadustega segunemise riskid on madalad;

Kui kõik tingimused on täidetud:

- ei ole vaja teha täielikku riskihindamist (artikkel 10);
- ei ole vaja rakendada riskide maandamise meetmeid (artikkel 11);
- siiski jäävad kehtima põhilised hoolsuskohustuse nõuded (andmete kogumine, hoolsuskohustuse täitmise süsteem, jälgitavus);

Fairtrade'i standardid ja EUDRi riskihindamiskriteeriumid

Tabelis on välja toodud valdkonnad, kus Fairtrade'i standardid käsitlevad osaliselt EUDRi riskihindamisega seotud aspekte määruse artikli 2 lõike 40 punktide a–h kohaselt.
Allolevaid viiteid ei tohiks tõlgendada kui kinnitust EUDRiga hõlmatud konkreetsete riiklike õigusaktide nõuete täitmise kohta.

Riskihindamine – artikkel 10 lõige 2	Vastav Fairtrade'i standard	Muud viiteallikad
a) Riskikategooria ELi riikide võrdlussüsteemi alusel (väikese, standardse või suure riskiga riik)	• Puudub	• ELi riikide võrdlussüsteem
b) Metsa olemasolu	• SPO Standard 3.1.1, 3.2.31, 3.2.32 • Coffee Standard 3.1.2 - 3.1.8 Environmental Development • Cocoa Standard 3.4.1 - 3.4.7 Deforestation Prevention & Environmental Development	• Metsaalade muutus aastatel 2015–2025 protsentides (FAO) • Top 10 nimekirjad | World Resources Institute • Ülemaailmne raadamise määr riigiti | GFW
c) Põlisrahvaste olemasolu d) Konsulteerimine ja koostöö põlisrahvastega e) Põlisrahvaste usaldusväärsed väited	• Coffee Standard 1.1.2 (exporters have not engaged in or contributed to violation of indigenous people's rights) • Cocoa Standard 3.1.4 – 3.1.6; 1.1.2 (exporters have not engaged in or contributed to violation of indigenous people's rights)	• International Property Rights Index • Legal Security of Indigenous Lands (LandMark)
f) Raadamise ja degradeerumise määr	• Coffee Standard and Cocoa Standard 3.1.1 (no indication that your members caused deforestation or degradation since 1.01. 2014 (Coffee)/ 31.12.2018 (Cocoa))	• ·Metsaalade muutus aastatel 2015–2025 protsentides (FAO) • ·Top 10 nimekirjad | World Resources Institute • Ülemaailmne raadamise määr riigiti | GFW
g) Teabe usaldusväärsus	• ·Sertifitseerimisorgan kinnitab dokumendid.	• ·Korruptsiooni tajumise indeks

Riskihindamine – artikkel 10 lõige 2	Vastav Fairtrade'i standard	Muud viiteallikad
h) Korruptsiooni tase, inimõiguste rikkumised, relvakonflikt või sanktsioonide olemasolu jms	• SPO Standard: 1.1.7 • Coffee Standard: 1.1.2 (exporters have not engaged in or contributed to illegal activities) • Cocoa Standard: 3.2.3 (HREDD risk assessment), 3.3.7 (plans to benefit vulnerable populations), 1.1.2 (exporters have not engaged in or contributed to illegal activities)	• Korruptsiooni tajumise indeks • Maailma õiguse projekti (WJP) õigusriigi indeks • Rahvusvahelise Ametiühingute Konföderatsiooni (ITUC) ülemaailmne õiguste indeks • Töötajate õiguste indeks 2024 | CLR – CLR • Inimõiguste soovitused riigiti
j) Toodete segamise risk	• 2.1 Traceability, SPO General (väiketootjate organisatsioonide üldstandard) – You only sell as Fairtrade those products which are sourced from your members. For Fairtrade sales you physically segregate the products that were produced by members from the products from non-members, at all stages (e.g. storage, transport, processing, packaging, labelling and handling), until the product is sold	
k) ELi komisjoni ekspertrühma järeldused	• Puuduvad	• EU Expert Groups
l) Ettevõtja või kaupleja poolne määruse nõuete varasem mittetäitmine asjaomase tarneahela ulatuses	• 1.1.6 (General SPO) Compliance with national legislation. There are no indications that you or your members take actions to evade the Standard.	
m) Mittevastavuse riskile viitav teave	1.1.6 (General SPO) Compliance with national legislation. There are no indications that you or your members take actions to evade the Standard.	
n) Sertifitseerimisskeem või muud kolmanda isiku poolt kontrollitud kavad	Fairtrade'i FLO-ID ja sertifitseerimine	

2 Riskide vähendamine

Õiguslik alus ja asjakohased sätted

EUDRi artikli 11 kohaselt peavad ettevõtjad enne toodete turule toomist rakendama riskivähendamismeetmeid, v.a. kui artikli 10 kohaselt tehtud riskihindamisest ilmneb, et nõuetele mittevastavuse risk puudub või esineb ainult vähene risk.

EUDRi kohane riskide vähendamine

Riskide maandamine on reageerivate meetmete kogum, mille eesmärk on vähendada tuvastatud raadamise, metsade degradeerumise, seaduslikkuse ning jälgitavusega seotud riskid hoolsuskohustuse kontekstis tühise riskini. EUDR ei sätesta kindlaid riskide vähendamise meetmeid, kuid ettevõtjad peavad tagama, et rakendatavad meetmed on tõhusad, dokumenteeritud ja põhjendatavad.

Tüüpilised riskide maandamise meetmed:

- tarnijatelt täiendavate dokumentide või kinnituste küsimine;
- polügoonkujul geolokatsiooniandmed, mitte ainult üksikpunktid;
- sõltumatute täiendavate auditite või kolmanda osapoole kontrollide läbiviimine teabelünkade esinemisel;
- tarnijate kaasatuse ja võimekuse suurendamine jälgitavuse ja läbipaistvuse parandamiseks;
- tarne- ja hankestrateegiate kohandamine (nt hankimise ümbersuunamine olulise riskiga piirkondadest, kui riskide maandamine siiski ei võimalda riski piisavalt vähendada).

Riski vähendamine loetakse lõpetatuks üksnes siis, kui risk on tõendatavalt viidud miinimumini, seda on dokumenteeritud ja säilitatud nõuete täitmise tagamiseks.

Foto: Fairtrade Max Havelaar

3 Üldine riski vähendamise protsess

… Fairtrade'is, EUDRi kontekstis

Fairtrade toetab EUDRi nõuete täitmist, tunnistades samas, et ükski sertifitseerimissüsteem üksi ei taga õigusliku hoolsuskohustuse täitmist – EUDRi kohane õiguslik vastutus jääb endiselt ettevõtjatele.

Allpool on kirjeldatud, kuidas Fairtrade'i struktureeritud käsitlusviis toetab riskide vähendamist ja riskihindamist.

Standardid

Fairtrade'i **kohvi- ja kakaostandardid** ning seotud tugiprotsessid aitavad kaasa riskide vähendamisele ja riskihindamisele:

- tootjaorganisatsioonide toetamist metsade raadamisega seotud riskide tuvastamisel ja haldamisel, s.h, keskkonnariskide hindamise, jälgitavusega seotud protsesside ning kohaldatavate kohvi- ja kakaostandardite nõuetele vastavuse toetamise kaudu;
- tarnijate suutlikkuse suurendamise soodustamist, toetades tootjaid EUDRi nõuete mõistmisel ja säästval maakorraldusel, leevendades seeläbi raadamise riski põhjustavaid tegureid;
- jälgitavuse ja eraldamise protsesside toetamist, et nõuetele vastavaid koguseid oleks võimalik selgemini tuvastada ja segamise ohtu vähendada.

Andmete kogumine ja ettevalmistamine

- Fairtrade'i põllupidajad ja võrgustikud toetavad valideeritud geolokatsiooniandmete kogumist, mis on EUDRi riskihindamise ja riski vähendamise õiguslik eeltingimus.
- Fairtrade'i digitaalsed lahendused ja koolitussüsteemid parandavad andmete kvaliteeti, tagades vastavuse nt. formaatidega nagu GeoJSONi ning ELi pädevate asutuste täpsusnõuetele.

Raadamise seire ja riskihindamine

- Koostööde kaudu Satelligence'iga pakub Fairtrade sertifitseeritud tootjaorganisatsioonidele juurdepääsu raadamise riskianalüüsile enne eksporti, mis on oluline sisend ametliku riskihindamise jaoks.
- Ettevõtjad ja kauplejad saavad oma EUDRi riskihindamise raames kasutada tööriistu nagu Fairtrade'i riskikaart (vt.viimasele lehel linki) ja tootjate riskiaruanded.

4 Geolokatsiooni andmed ja risk

Fairtrade'i riskide maandamise meetmed

Geolokatsiooni olulisus riski vähendamisel

EUDRi kohaselt ei ole geolokatsiooni andmed valikulised – need on keskse tähtsusega:

- Ettevõtjad peavad kaardistamiseks koguma maatükkide koordinaate (laius- ja pikkuskraadid) täpses vormingus ja suuremate maatükkide puhul ka polügooniandmeid.
- Täpne geolokatsioon on sisendiks ruumilistele riskimudelitele ja satelliidianalüüsidele, mis võimaldavad tuvastada kas raadamine toimus **pärast 31. detsembrit 2020**. Ilma nende andmeteta ei ole võimalik riski täielikult hinnata ega maandada.

Fairtrade'i geolokatsiooniandmete teavitussüsteemide praktikad:

- Tootjate (põllupidajate ja ühistute) koolitamine täpse GPS-andmete kogumise ja valideerimise alal, et vähendada andmevigu.
- Andmete omandiõiguse ja turvalise jagamise tagamine tootjate poolt kauplejatele, platvormipõhiste nõusolekumehhanismide kaudu.
- Satelliidipõhiste raadamishoiatuste edastamine tootjatele ja partneritele, et eristada tegelikke riske valepositiivsetest ning neid asjakohaselt käsitleda.
- Tootjatele ja ettevõtjatele geolokatsiooniandmete vigade järkjärgulise parandamise võimaldamine, enne lõplikku esitamist TRACES-süsteemi, ebakindluse vähendamiseks.

Foto: Fairtrade Max Havelaar

Kokkuvõte ja rakendamise näpunäited

Riski vähendamist tuleb käsitleda korduva ja dokumenteeritud protsessina, mitte ühekordse sammuna.

Riski minimeerimiseks tuleb omavahel kombineerida ruumiandmeid, tarnijate kaasamist ja sõltumatut kontrolli.

Kasutage Fairtrade'i tööriistu ja võrgustikke, et suurendada võimekust, vähendada väikepõllumajandustootjate koormust ja tagada hoolsuskohustuse täitmine ilma, et see ohustaks elatusvahendeid.

Lisateave ja tööriistad:
Fairtrade Risk Map e. riskikaart, töövahend
Fairtrade Impact Map, Data Dashboard, Product Dasboard e. mõju platvorm

Lisajuhised:
Riskihindamine – õiguspärasus